

בס"ד. אחרון של פסח, ה'תשי"ט

(הנחה בלתי מוגה)

כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאותי, והיינו, שביצי"מ היתה התחלת ומעין הנפלאות שיהיו לעתיד לבוא. דהנה, בהגאולה דיצי"מ היו כמה מדריגות, וכמשנת"ל² שהתחלת הגאולה היתה בלילה, כמ"ש³ ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה, ואח"כ הי' עיקר הגאולה ביום, כמ"ש⁴ בעצם היום הזה, אך גם אז לא היתה עדיין גאולה שלימה, עד לשביעי של פסח שטבעו המצריים בשעת קי"ס, וכמ"ש⁵ ויושע הוי' ביום ההוא את ישראל מיד מצרים, שאז דוקא היתה הישועה האמיתית, כי בימים הקודמים לא היתה עדיין שלימות הגאולה, לפי שהיתה אימת מצרים עליהם, שהרי המצריים רדפו אחריהם, ורק בשש"פ היתה שלימות הגאולה⁶. וזהו כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות, שדוגמת המדריגות שהיו ביצי"מ, יהיו ג"כ כמה בחי' ומדריגות בהגאולה העתידה, וכמ"ש⁷ והחרים וגו' והניף ידו על הנהר בעים רוחו, ושלימות הגאולה העתידה היא דוגמת שלימות הגאולה דיצי"מ שהיתה בשעת קי"ס.

(ב) **אמנם**⁸ לפי זה יפלא מדוע אין אומרים הלל שלם בימים האחרונים דפסח⁹, והרי ההפרש בין הלל שלם לחצי הלל אינו רק הפרש בין חצי לשלם, אלא הוא הפרש בעיקר הענין, שחצי הלל הוא רק מנהג¹⁰, ולכן אין מברכין עליו. ובפע"ח¹⁰ מבאר הטעם שזהו לפי שישאל היו אז בקטנות. וצריך להבין איך זה מתאים עם הנ"ל שבשש"פ היתה שלימות הגאולה, ובפרט ע"פ הידוע שהיו אז הגילויים היותר נעלים, כמ"ש¹¹ ויולך הוי' את הים ברוח קדים גו', בחי' קדמונו של עולם¹²,

-
8) בהבא לקמן — ראה ד"ה בגמרא ב"ק	1) מיכה ז, טו.
כו' כד הוינא תרל"ד (סה"מ תרל"ד ע' קטז ואילך). ד"ה וה' הולך לפניו תרע"ח (סה"מ תרע"ח ע' קנו ואילך). תרפ"ב (סה"מ תרפ"ב ע' לו ואילך).	2) ד"ה ועברתי בארץ מצרים דליל ב' דחג הפסח בתחלתו (לעיל ע' 196).
9) ראה רמב"ם הל' ברכות פ"א הט"ז.	3) בא יב, יב.
10) שער חג המצות פ"א. וראה שם פ"ח.	4) שם, מא.
11) בשלח יד, כא.	5) בשלח יד, ל.
12) ראה לקו"ש חכ"ב ע' 34. וש"נ.	6) ראה גם לקו"ש חכ"ב ע' 34. וש"נ.
	7) ישעי' יא, טו.

וכתיב¹³ ואתם תחרישון, ואיתא בזהר¹⁴ בעתיקא תליא מילתא, ואיך שייך לומר שהיו אז בקטנות.

ומבואר בזה¹⁵, שמצד למעלה היו אז באמת גילויים היותר נעלים, גילוי בחי' עתיקא, אבל מצד המקבלים הרי בני' היו אז בקטנות. ועד"מ האב המשתעשע בכנו הקטן, הנה אף שמצד האב ישנו גילוי תוקף האהבה שמנשקו ומחבקו ונוטלו על זרועותיו, מ"מ, התגלות האהבה אצל הבן הקטן היא בענינים קטנים לפי אופן קטנות הבן, והיינו, שבכנו הגדול מתגלית האהבה בענינים גדולים, אבל בכך הקטן, הנה עם היות שמצד האב ישנו תוקף האהבה, הרי היא באה ומתגלה בענינים קטני הערך. ועד"ז יוכן בענין יצי"מ וקי"ס, שעם היות שמצד למעלה היו אז גילויים היותר נעלים, מ"מ, להיות שישראל היו אז בקטנות, היו כל ההמשכות בהעלם, והיינו שהגילוי הי' לפי ערך המקבל. ולכן אין אומרים אז הלל שלם, כי, אמירת הלל הו"ע הגילוי, שזהו"ע האמירה והדיבור, וגם הלל מלשון בהילו נרו¹⁶, שהו"ע ההילול והשבח בכדי להמשיך מהעלם לגילוי, ולכן, בשש"פ שאז האור הוא בהעלם, אין אומרים הלל שלם.

ג) וביאור הענין¹⁷, דהנה כתיב¹⁸ לבבתי אחותי כלה, דקאי על ספירת המלכות, כנסת ישראל, וכן כל נשמה ונשמה בפרט, שנקראת בשם לב. והיינו, שענין הלב הוא הממוצע בין המוח לכבד ושאר האברים, שהלב מקבל חיות מהמוח ומשפיע להכבד ושאר האברים, דלכא פליג לכל שייפיין¹⁹, ואופן הקבלה וההשפעה הוא ע"י ב' התנועות שבלב, שהו"ע דפיקא דלכא, שבתחילה נפתח הלב ומקבל מהמוח, ואח"כ נכווץ ונסגר הלב ועי"ז משפיע להכבד ושאר האברים. ועד"ז יוכן בספירת המלכות שיש בה ג"כ ב' תנועות אלו, שמצד פתיחת המלכות הרי היא מקבלת את האורות העליונים, שזהו שנקראת בשם כנס"י²⁰, ע"ש שכונסת ואוספת בתוכה האורות העליונים הנקראים בשם ישראל דלעילא, ומצד הכיווץ שבמלכות הרי היא משפעת לבי"ע. והנה, אופן השפעת האורות

(18) שה"ש ד, ט.

(13) בשלח שם, יד.

(19) ראה זהר ח"ג קסא, ב. תניא אגה"ק

(14) ח"ב מח, א.

סל"א. לקו"ת שה"ש כט, ב ואילך. לא, א ואילך.

(15) ראה לקו"ת שם יד, סע"ד ואילך.

(20) פרדס שער כג (שער ערכי הכינויים)

(16) איוב כט, ג. תו"א וישב ל, א. וראה

תו"ח נח נג, ב. סהמ"צ להצ"צ קיח, ב.

ערך כנס"י.

(17) בהבא לקמן — ראה ד"ה וה' הולך

לפניהם שם.

העליונים לבי"ע ע"י המלכות אינו בדרך מעביר, אלא באופן שהמלכות קולטת בתוכה את האורות העליונים, ונעשים כמהות המלכות, ואז היא משפעת בבי"ע. וכמובן ממשל הלב, שההשפעה שהלב מקבל מהמוח נמשכת בהלב בפנימיות, עד שנעשה מהות לב, ואחרי שנעשה מהות לב, אזי נשפע לכל אברי הגוף. וכמו"כ יובן בהממוצע דספירת המלכות, שהאורות העליונים נעשים כמהות המלכות, ואז הם נשפעים בבי"ע. ומזה מובן, שבחי' המקבל שבמלכות הוא למעלה מבחי' המשפיע, וכידוע בענין ואמונה כל זאת וקיים עלינו²¹, שבחי' ואמונה שהוא המקבל דמלכות הוא למעלה מבחי' וקיים עלינו שהוא בחי' המשפיע שבה. וכמו"כ הוא בכל נשמה ונשמה בפרט שנקראת ג"כ בשם לב, שהנשמה מקבלת המשכת האורות והגילויים שלמעלה, ומשפעת להעולם, וכמו שאומרים בנוסח הברכות אלקינו מלך העולם, דבכדי שיהי' ברוך מלשון המשכה, הנה בתחילה הוא אלקינו, כחנו וחיותינו, שהאלקות נשפע בנשמות, והוא בחי' המקבל דנשמות, ואח"כ מלך העולם, שהו"ע ההשפעה בכל העולם. וענין זה הוא ג"כ ע"י ב' התנועות דפתיחה וכיווץ, שאופן קבלתה מאלקות הוא ע"י הפתיחה וההתרחבות שבה, ואופן השפעתה לעולם הוא מצד הכיווץ שבה שהיא מכווצת בהגוף ונה"ב. ובפרטיות יותר, הנה השפעת הנשמות בעולם היא בב' ענינים. ענין הא' הוא, שהנשמה מבררת את הגוף ונה"ב וחלקו בעולם ועי"ז גם כללות העולם. וענין הב' הוא, שע"י קיום המצוות שנתלכשו בגשמיות, ציצית בצמר ותפילין בקלף, הרי היא משפעת אלקות בגשמיות העולם.

והענין בזה, דהנה, בכדי שהנשמה תשפיע אלקות בעולם הרי זה דוקא ע"י עבודת המדות, היינו שתהי' התעוררות המדות דנה"א, וכמשנת"ל²² שלא מספיק עבודת המוחין, אלא צריך להיות הרגש המדות דוקא, וכמו שאנו רואים במוחש שאפשר שתהי' ההשגה בטוב ומ"מ לא יהי' נוגע לפועל כלל, והיינו, מלבד הטעם שנת"ל שזהו לפי שהמוחין הם רוחניים יותר, ולכן אין זה שייך אל הפועל כ"כ כמו התעוררות המדות שהם קרובים יותר למחודמ"ע, הנה עוד זאת, כיון שהתכלית הוא בירור נה"ב, והנה"ב עיקרו מדות, לכן אי אפשר לבררו ע"י השכל (מיט שכל קען מען אים ניט נעמען), כיון שבשכל אין לו הרגש (געפיל), כי אם ע"י המדות דוקא. והיינו, דעם היות שגם בנה"ב יש מוחין, וכמ"ש²²

(21) בתפלת ערבית.

(22) בראשית ב, ז. וראה זח"ג מו, ב.

קמא, ב.

ויעצר בתרי יו"דין, כיון שגם בנה"ב יש כל עשר כחות הנפש, מ"מ, עיקרו של נה"ב הוא מדות, וגם המוחין שבו הם רק בשייכות אל המדות, ולכן הנה בכדי לפעול על נה"ב (צו דערנעמען אים) הרי זה ע"י המדות דנה"א דוקא, שהמדות הם בחי' רוח, ורוח משכנו בלבב.²³ וזהו טעם נוסף שהנשמה נקראת בשם לב, כי עיקר עבודתה הוא בהמדות שבלב, שע"ז דוקא פועלים בירור נה"ב. [וכשם שבפירוש הא' הרי ענין הלב הוא ממוצע, כך גם בפירוש זה, שבבחי' הרוח כתיב²⁴ רוח האדם היא העולה למעלה ורוח הבהמה היא היורדת למטה²⁵]. והגם שיש גם עבודה בנשמה כפי שהיא מצד הנשמה עצמה, והוא בחי' נשמה שלמעלה מבחינת רוח, כמבואר בקונטרס העבודה²⁶, הנה ענין זה הוא דוקא לאחרי שעבד עבודתו בבחי' רוח, בבירור המדות דנה"ב, שרק אז יכול לעבוד עבודתו בבחי' נשמה, שזוהי עבודת הנשמה מצד עצמה, אבל כתחילה צ"ל העבודה דבחי' רוח דוקא. אמנם, העבודה דהתעוררות המדות צריכה להיות קשורה עם ענין המוחין, שהרי אם תהי' העבודה במדות בלבד לא יוכל לפעול על הנה"ב, כיון שאין תוספת כח לנה"א על נה"ב, שהרי גם בנה"ב יש מדות, ועוד זאת שיש בה גם מוחין, ובכדי שיוכל לפעול על נה"ב צריך להיות גם השגה, אלא שצריך להבטיח (באָוּאַרענען) שתהי' השגה ששייכת למדות, וגם, שההשגה לא תשאר במוחו, אלא שיבוא מזה התעוררות המדות. וכמבואר בתניא²⁷ שלא מספיק האהבה הטבעית, אלא צריך לעורר את האהבה ע"י ההתבוננות וההשגה שע"ז תהי' האהבה בגילוי, ודוקא ע"י התגלות האהבה תהי' לו חיות בקיום המצוות, וכמ"ש בתניא²⁸ שהאהבה היא שרש כל רמ"ח מ"ע וממנה הן נמשכות ובלעדה אין להם קיום אמיתי כי המקיימן באמת הוא האוהב את שם ה' כו', וכן הוא גם במדת היראה שהיא שרש לשס"ה ל"ת.

ד) **והנה** נוסף על ב' התנועות דפתיחה וכיוון שישנם בלב בתמידות, שהו"ע דפיקא דליבא, הנה בכללות יותר ישנם גם ב' תנועות אלו בזמנים שונים, שלפעמים לבו פתוח ולפעמים לבו בכיוון. וכמו במוח, שלפעמים יש מצב של פתיחת המוחין, ולפעמים יש מצב של מטטום המוח, וכמו"כ גם בלב, שלפעמים לבו פתוח, ואז מדותיו הם

(26) פ"א.

(27) פל"ט.

(28) פ"ד.

(23) ראה ראב"ע משפטים כג, כה. עץ

חיים שער כ (שער המוחין) פ"ה.

(24) קהלת ג, כא.

(25) קטע זה אין זוכרים בבירור (המו"ל).

בגדלות, ולפעמים לכו בכיוון, ואז מדותיו הם בקטנות, ועד שלפעמים לכו אטום לגמרי, שהו"ע טמטום הלב. והנה, טמטום המוח גרוע יותר מטמטום הלב, כי, כאשר מוחו מטומטם אזי אין גילוי אור בנפשו כלל, גם במוחין, משא"כ בטמטום הלב, הנה הגם שאין בו התעוררות המדות, מ"מ, מאיר בו ענין האמונה שישנו בכאו"א מישראל מצד הארת הנשמה שלמעלה, דמזלייהו חזי²⁹, וממנה מבריק מתנוצץ ומאיר גם בהנשמה שלמטה האמונה בהוי', והארה זו שמצד עצם הנשמה היא בלב דוקא, ולכן גם כאשר הלב הוא אטום ואין בו התעוררות המדות, מ"מ, יש בו האמונה שבאה מצד התקשרות עצם הנשמה בהעצמות. וכמו שהי' במצרים, דאף שלא שמעו אל משה מקוצר רוח ומעבודה קשה³⁰, דענינו של משה הוא ע"ש מן המים משיתהו³¹, שהוא משמיטה ראשונה³², ונמשך גם בשמיטה זו בכדי להאיר כו', שזהו"ע דלה דלה³³, שהי' דולה ומשקה וממשיך גילוי אלקות בעולם, אך מצד הקוצר רוח לא שמעו אל משה, ומ"מ כתיב³⁴ ויאמן העם, שהאיר אצלם הענין דאמונה פשוטה, ובזכות האמונה נגאלו ממצרים³⁵. וזהו"ע הקטנות שהיתה בשעת יצי"מ, שהו"ע האמונה, שנקראת בשם קטנות, לפי שאין בה גילוי אור השכל והמדות כלל, כי אם אמונה פשוטה בלבד, אבל מ"מ הרי האמונה היא מצד העצם, וכמשל הנ"ל מאב המשתעשע עם בנו הקטן, שמצד האב ישנו גילוי תוקף האהבה שמנשקו ומחבקו כו', אלא שמצד הבן הרי זה בא בעניני קטנות, וכך גם ביצי"מ, שהאמונה היא מצד עצם הנשמה שמקושרת בעצמות כנ"ל, אלא שבאה בעניני קטנות שאין בהם גילוי אור, ולכן אומרים אז חצי הלל. אמנם, כשם שבמשל הנ"ל ישנו גם הענין שהאב מחנך את בנו הקטן לשכל טוב ולמדות טובות, הנה כמו"כ הוא ביצי"מ, שמהקטנות באו אח"כ לקבלת התורה, ועד לחודש תשרי, שבחג הסוכות וגם בשמע"צ אומרים הלל שלם.

(ה) **אמנם** ביאור זה אינו מספיק עדיין לבאר שביצי"מ הי' מעין הגאולה העתידה, שהרי בגאולה העתידה יהי' הגילוי לא רק מצד למעלה, אלא באופן שיהי' בגילוי גם למטה בהמקבל. אך הענין הוא, שנוסף על ענין הקטנות כפשוטו (כנ"ל), יש ענין נעלה יותר

(29) ראה מגילה ג, א. וש"נ.

(30) וארא ו, ט.

(31) שמות ב, י.

(32) תו"א נא, ד. נב, ב.

(33) שם, יט.

(34) שם ד, לא.

(35) מכילתא בשלח יד, לא. יל"ש בשלח

רמז רמ.

בקטנות, שקאי על כללות ענין המדידה וההגבלה, גם המדידה היותר רחבה, שכל זה נקרא בשם קטנות, דכיון שזהו"ע שבמדידה, הרי יש ענין שגדול ממנו. וכידוע ביאור הטעם שעשו נקרא גדול ויעקב נקרא קטן, כמ"ש³⁶ ותקח רבקה את בגדי עשו בנה הגדול גו' ותלבש את יעקב בנה הקטן, דלכאורה, מצד ענין הבכורה הרי האמת היא שיעקב הוא הבכור, לפי שנוצר מטפה ראשונה, כמשל השפופרת³⁷, ובפרט לאחרי שעשו מכר את הבכורה ליעקב הרי גם בגילוי נעשה יעקב הבכור, וא"כ, למה נקרא עשו בשם גדול ויעקב בשם קטן. ומבואר בזה, שענין זה הוא מצד שרשם, דשרש עשו הוא בתהו, ושרש יעקב הוא בתיקון, וההפרש בין תהו לתיקון הוא, שבתהו היו אורות מרובים וכלים מועטים, ובתיקון יש אורות מועטים וכלים רחבים, והיינו, שבתהו האורות בלתי מוגבלים, וע"ש זה נקרא עשו בשם גדול, ובתיקון האורות הם במדידה והגבלה, שהכלים מודדים ומגבילים את האורות, ומצד ענין ההגבלה נקרא יעקב בשם קטן. וזהו ג"כ מ"ש במד"ר (פ' שופטים³⁸) משל למלך שהיו לו בנים הרבה והי' אוהב את הקטן יותר מכולם כו', כך אמר הקב"ה מכל האומות שבראתי אני אוהב אלא לישראל, שנאמר³⁹ כי נער ישראל ואוהבהו. וצריך להבין, מהו הטעם שגבי הקב"ה נקראים ישראל בשם קטן. אך הענין הוא, שזהו מצד שרשם בעולם התיקון שהוא בהגבלה, כנ"ל. וזהו ג"כ ענין החודש הזה לכם⁴⁰, וכמארז"ל שישראל מונין ללבנה⁴¹, גדול מונה לגדול וקטן מונה לקטן⁴², ליקרו צדיקי בשמך, יעקב הקטן שמואל הקטן דוד הקטן⁴³, שכל זה הוא מצד הגבלת התיקון כנ"ל.

והנה אע"פ שהתיקון נקרא בשם קטנות, מ"מ, עיקר הכוונה הוא בתיקון דוקא, שזהו מ"ש⁴⁴ ואוהב את יעקב, וכמ"ש⁴⁵ לא תהו בראה אלא לשבת יצרה, והיינו, שאין הכוונה ברצוא וכלות הנפש, אלא הכוונה היא בקיום המצוות למטה דוקא, שהמצוות הם מהתיקון, ונקראים ג"כ בשם קטנות מצד ההגבלה שבהם, וכמו תפילין שצריכים להיות אצבעיים על

לקו"ש חכ"א ע' 20 ואילך.	(36) תולדות כז, טו.
40) בא יב, ב.	(37) פרש"י שם כה, כו.
41) סוכה כט, א.	(38) דב"ר פ"ה, ז.
42) ראה חולין פט, א. בר" פ"ו, ג.	(39) הושע יא, א. וראה גם ד"ה כי נער
43) חולין ס, ב.	ישראל ואוהבהו תרס"ו (נרפס בהוספות
44) מלאכי א, ב.	להמשך תרס"ו (קה"ת, תנש"א) ע' תקעד
45) ישעי' מה, יח.	ואילך; תשט"ז (ת"מ חט"ו ע' 116 ואילך).

אצבעיים כו', ועד"ז בכל המצוות (כמארז"ל⁴⁶ הוקשה כל התורה לתפילין) שיש בהם הגבלה כו'⁴⁷, ולכן נקראים בשם קטנות. ואעפ"כ הנה עיקר הכוונה היא בקיום המצוות למטה בהגבלה דוקא. וטעם הדבר הוא, לפי שהגבלה שבמצוות אינה אמיתית ענין ההגבלה. וע"ד המבואר⁴⁸ בענין לעולם ישנה אדם לתלמידו בדרך קצרה⁴⁹, שעם היותה דרך קצרה, מ"מ יש בה כל האריכות, דהנה, יש אופן בהשפעת השכל מרב לתלמיד, שכאשר השכל אינו לפי ערך התלמיד, אזי מסלק הרב את עיקר השכל, ומשאיר רק השכל המועט השייך להתלמיד. וכמו בצמצום הראשון שסילק אורו הגדול ונמשך רק האור ששייך לעולמות. אמנם ענין הדרך קצרה אינו כפי שהוא בצמצום הראשון, כי אם, שבדרך קצרה ישנו כל הפנימיות, אלא שהוא בהעלם, ולכן אחרי ארבעין שנין קאי אדעתא דרבי⁵⁰, לפי שבשכל הנשפע ישנו בהעלם כל הפנימיות. וע"ד משנה ברייתא ותוספתא, שכל האריכות שבברייתא ותוספתא ישנה בהעלם בקיצור המשנה, וכמו"כ בענין תושבע"פ ותושב"כ, שבתושב"כ יש בהעלם כל האריכות דתושבע"פ, כמאמר⁵¹ מי איכא מידי דלא רמיזא באורייתא. וזהו"ע הגבלת התיקון וההגבלה שבתומ"צ, שבהגבלה זו יש בהעלם כל הפנימיות. וזהו ג"כ מ"ש באור תורה להמגיד⁵² בפירוש לעולם ישנה כו' בדרך קצרה, שדרך קצרה קאי על עקודים, כי בעקודים ישנו כל האור בבחי' נקודה, ומזה נמשך גם ההגבלה בתיקון, וכידוע ששרש התיקון בעקודים הוא למעלה משרש התהו, והיינו, שבעקודים נרגש פנימיות הכוונה בהתיקון דוקא. וזהו ג"כ ענין החודש הזה לכם, כדאיתא במדרש⁵³ שעיי"ז זוכים לכל המועדים והמצוות שנאמר בהם לכם, ולכאורה אינו מובן למה תלוי בהחודש הזה לכם דוקא. אך הענין הוא, דענין החודש הזה לכם הו"ע הקטנות, שקטן מונה לקטן, שבקטנות זה נמצא כל הגדלות, וכנ"ל בענין הדרך קצרה.

וזהו גם ענין הקטנות שהי' במצרים, שבקטנות זה הי' בהעלם כל הפנימיות, וכמו הדרך קצרה שאח"כ קאי אדעתא דרבי'. וזהו מ"ש ולהעלותו מן הארץ ההיא אל ארץ טובה ורחבה⁵⁴, אעלה אתכם מעני

(50) ראה ע"ז ה, ב.

(51) ראה זח"ג רכא, א. וראה תענית ט, א.

(52) קז, א.

(53) שמו"ר פט"ו, כג.

(54) שמות ג, ח.

(46) קדושין לה, א.

(47) ראה תניא אגה"ק ס"י.

(48) ראה לקו"ת בשלח א, א. ביאורי הזהר

לאדמו"ר האמצעי עו, ד. ולאדמו"ר הצ"צ

ח"א ע' שסג"ד.

(49) פסחים ג, ב. חולין סג, ב.

מצרים גוי' אל ארץ זבת חלב ודבש⁵⁵, וידוע אשר חלב ודבש בעבודה הו"ע אהבה רבה ואהבה בתענוגים⁵⁶, הנה כל זה הי' בהעלם גם בהיותם במצרים בקטנות, ואח"כ בא בגילוי.

ו) **אמנם** גם ביאור זה אינו מספיק עדיין לבאר מ"ש כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות, שביצי"מ הי' מעין הגילוי דלעתיד, שהרי לעתיד יהי' נחלה בלי מצרים⁵⁷, בלי הגבלות כלל. אך הענין הוא, שיש ענין נעלה יותר בקטנות, שזהו מ"ש⁵⁸ אחות לנו קטנה, ואיתא במדרש⁵⁹ אומות העולם אומרים אנו חוטאין וישראל אינם חוטאים בתמי', אמר להם הקב"ה, אחות לנו קטנה, מה קטן זה כל מה שהוא עושה אין ממחין על ידו למה שהוא קטן, כך כל מה שישראל מתלכלכין כל ימות השנה בעונותיהן בא יוהכ"פ ומכפר עליהם. ובמ"א איתא⁶⁰ (עה"פ אחות לנו קטנה) כשם שהתינוקת הזו כשהיא קטנה והיא חוטאת על אבותי' אין אבותי' מתרעמין עלי' למה שהיא קטנה, כך הם ישראל כשהם חוטאים אין הקב"ה מעלה עליהם. ומזה מובן, שבחי' הקטנות דישראל מגעת בהאור שלמעלה מהשתלשלות, שהרי מצד הקטנות נעשית הכפרה שבאה מצד הבחי' דכחשיכה כאורה⁶¹, ולמעלה יותר, ונמצא, שהקטנות דישראל, מי יקום יעקב כי קטן הוא⁶², מגעת בהבחי' שלמעלה מהשתלשלות. והענין הוא, דהנה מדתו של יעקב הוא בריח⁶³ התיכון המבריא מן הקצה אל הקצה⁶⁴, והו"ע אור הקו, שזהו ענינו של יעקב אותיות יבקע⁶⁵, והוא מ"ש⁶⁶ אז יבקע כשחר אורך, כבקיעת אור השחר שבוקע חשכת הלילה, וכמו"כ הוא בקיעת הקו שבוקע את חושך הצמצום⁶⁷, ונמשך קו קצר, שקצהו העליון נוגע באור העיגול ומשם נמשך עד לקצהו התחתון⁶⁸, ועי"ז שנוגע באור העיגול, עי"ז נעשה בבחי' קטנות וביטול. וע"ד המבואר בכ"מ בענין האור, שמצד הדביקות במקורו נעשה בו ענין הביטול, והיינו, שהאור מצד עצמו צריך להיות בבחי' מציאות, אלא שע"י הדביקות במקורו הרי הוא כביטול. וכמו"כ הוא גם באור הקו,

55 שם, יז. 56 לקו"ת עקב טז, ד. 57 ראה שבת קיח, סע"א ואילך. 58 שה"ש ח, ח. 59 שהש"ר עה"פ. 60 במדב"ר פ"ב, טז. 61 תהלים קלט, יב. 62 עמוס ז, ב"ה. 63 ע"פ לשון הכתוב — תרומה כו, כח. 64 ויקהל לו, לג. 65 ראה זהר ח"א א"ב. ח"ב קעה, ב. 66 ראה עץ חיים שער לב (שער הארת המוחין) פ"א. 67 ישעי' נח, ח. 68 חסר קצת (המו"ל). 68 ראה עץ חיים שער א (דרוש עיגולים ויורש) ענף ב.

שעי"ז שקצהו העליון נוגע ודבוק בעיגול הגדול שקודם הצמצום, הרי הוא בביטול וקטנות, שהרי ענין הקטנות הוא כמארז"ל⁷² שמקטינים את עצמם, שהו"ע הביטול. וזהו מדתו של יעקב, שהו"ע הקטנות והביטול שבהקו מצד דביקותו בהאור שקודם הצמצום, שעי"ז הוא מגיע בבחי' דעת עליון. דהנה כתיב⁶⁹ אתה הוא הוי' לבדך אתה עשית את השמים ואת הארץ, היינו, שישנו האלקות כפי שהוא בשמים וארץ, וישנו האלקות שלמעלה מעולמות, שזהו בחי' לבדך, ולהגיע לבחי' זו הרי זה ע"י הביטול דדעת עליון. ולמעלה יותר הו"ע חיבור ד"ע וד"ת, דהנה כתיב⁷⁰ כי א-ל דעות הוי', דעות תריין⁷¹, ולא נתכנו עלילות, לא (בא') כתיב, והקרי הוא לו (בוא"ו), ופירוש ולו (בוא"ו) נתכנו עלילות היינו בחי' ד"ת ששם נוגע עלילות בני אדם, כהדין טיקלא דאסתחרת כו"⁷². אמנם בחי' א-ל דעות הוי' הוא האור שכולל ב' הדיעות, ד"ע וד"ת, לפי שהוא למעלה משניהם ולכן כוללם יחד, והקטנות והביטול שבהקו מגיע בבחי' זו. וזהו גם מ"ש במדרש בא יוהכ"פ ומכפר עליהם, כי, ע"י הקטנות מגיעים בבחי' מי, שזהו"ע לפני מי אתם מטהרים ומי מטהר אתכם⁷³, שהוא האור שלמעלה מהשתלשלות.

ז) **ויש** לקשר זה עם מ"ש⁷⁴ האומנם אלם צדק תדברון מישרים תשפטו בני אדם, ואיתא בגמרא⁷⁵ מה אומנותו של אדם בעולם הזה שישם עצמו כאלם, יכול אף לדברי תורה, ת"ל צדק תדברון (אומנות יפה היא האילום, אבל צדק, דהיינו דברי תורה, אותו תדברון), יכול יגיס דעתו, ת"ל מישרים תשפטו בני אדם (כמישור ארץ חלקה שנוחה לידרס). וצריך להבין, מהו הקס"ד שישים עצמו כאלם קאי אף על דברי תורה, הרי מקרא מלא דיבר הכתוב ודברת במס⁷⁶, ועוד כמה פסוקים כיו"ב. וגם צריך להבין מהו הקס"ד שיגיס דעתו, דממה נפשך, בנוגע לענין הגאווה, הרי מפורש בקרא⁷⁷ תועבת הוי' כל גבה לב, ואין צורך בלימוד מיוחד ממ"ש מישרים תשפטו בני אדם, ובנוגע לענין ההגבהה בעבודת ה', כמ"ש⁷⁸ ואתהלכה ברחבה, הרי זה ענין טוב הדרוש לעבודת ה', ולמה

(74) תהלים נח, ב – הקאפיטל שהתחילו לומר בי"א ניסן השתא (ראה סה"מ י"א ניסן ע' 1 ואילך). וראה גם לקמן ע' 261 ואילך.
 (75) חולין פט, א ובפרש"י.
 (76) ואתחנן ו, ז.
 (77) משלי טז, ה.
 (78) תהלים קיט, מה.

(69) נחמ"י ט, ו.
 (70) שמואל"א ב, ג.
 (71) ראה תקו"ז תס"ט בתחלתו.
 (72) ראה זח"א קט, ב. וראה ביאורי הזהר להצ"צ שם.
 (73) יומא פה, ב במשנה.

שולל זה במ"ש מישרים תשפטו בני אדם. אך הענין הוא, ע"פ משנת"ל שישנם ג' אופנים בענין הקטנות⁷⁹. אופן הא', הקטנות שבהתחלת העבודה שהיא באופן של אמונה בלבד, שאז אינו אלא בבחי' מקבל בלבד, ולא בבחי' משפיע, שלזה צריך עבודת המדות והמוחין כו'. אופן הב', שגם לאחר שעובד עבודתו במדות ובמוחין ונעשה גם בבחי' משפיע, ה"ז עדיין במדידה והגבלה, ולכן נקרא בשם קטנות. ואופן הג' הוא הקטנות דביטול במציאות מצד אור הבלי גבול. וזהו האומנם אלם, שהתחלת העבודה היא באופן שהאדם משים עצמו כאלם, שאינו אלא בבחי' מקבל בלבד, לפי שעבודתו היא באופן של אמונה. וממשיך יכול אף לדברי תורה, שגם בעבודה דתורה יהי' רק בבחי' מקבל בלבד, ת"ל צדק דברון, שצריך להשפיע ולהמשיך אור התורה בעולם (דורכזעצן דעם אור התורה אין וועלט). ומסיים יכול יגיס דעתו ת"ל מישרים תשפטו בני אדם, היינו, שגם לאחר שמשפיע וממשיך אלקות בעולם לא יהי' במעמד ומצב של גדלות, כי אם בקטנות וביטול במציאות כו'.

(ח) **וזהו** מ"ש כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות, שהנפלאות דלעתיד היתה התחלתם ביצי"מ כאשר ישראל היו בקטנות, ועז"נ⁸⁰ חנוך לנער על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנה, דחנוך לנער הוא בחי' הקטנות, נער זה שרו של עולם⁸¹, ובעבודה הוא בחי' הקטנות דאמונה, הנה אף שהוא בתחילת העבודה, מ"מ, בחי' הא' דקטנות קשורה עם המדריגות היותר נעלות דקטנות, שהו"ע הביטול דדעת עליון. וע"ד המבואר במ"א⁸² בענין היראה, שיראה תתאה היא כלי ליראה עילאה, וכמו"כ הוא בענין הקטנות, שהביטול דאמונה הוא כלי להביטול היותר עליון שמגיע בהאור שלמעלה מהשתלשלות. וזהו מ"ש כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות, נ' פלאות⁸³, שזוהי הבחי' היותר נעלית שלמעלה מדעת עליון ודעת תחתון, וענין זה התחיל כבר ביצי"מ, שאז היתה התחלת הגילויים דגאולה העתידה.

(82) ראה תו"א בהוספות קיד, ד. ביאורו"ז אמור פא, ב. קונטרס העבודה פ"ג (ע' 18).
(83) זהר ח"א רסא, ב. אוה"ת מיכה עה"פ (ע' תפז).

(79) ראה ד"ה וה' הולך לפניו שם (סה"מ תרע"ח ע' קנח ואילך. תרפ"ב ע' מב ואילך).
(80) משלי כב, ו.
(81) יבמות טז, ב.